

Riktlinjer och nyckeltal – Inspireras av Göteborgs stads föredömliga arbete med hållbara ersättningar till konstnärer

Text: Jon Brunberg, kulturpolitisk strateg och pressansvarig, Konstnärernas Riksorganisation

Hur ska regionala och kommunala kulturförvaltningar kunna göra det tydligt för politikerna hur mycket som behöver skjutas till i budgeten för att konstnärer och andra uppdragstagare ska få skäligen ersättningar? Göteborgs stad har tagit sig an denna fråga på ett föredömligt sätt vilket bland annat resulterat i en kommunal riktlinje och ett nyckeltal.

När det reviderade avtalet för medverkans- och utställningsersättning, också kallat MU-avtalet, nu skall implementeras i offentligt finansierade verksamheter så kommer det bli en fråga för politiken. Det nya MU-avtalet avser att etablera en god branschpraxis för utställningar som genomförs även av andra arrangörer än statliga. Det innebär att även regionala och kommunala arrangörer bör förhandla och skriva avtal med konstnärer om ersättningen för deras medverkan i utställningar och eventuellt produktionsstöd vid framtagandet av nya verk.

Hur ska då regionala och kommunala kulturförvaltningar kunna göra det tydligt för politikerna hur mycket som behöver skjutas till i budgeten för att konstnärer och andra uppdragstagare ska få skäligen ersättningar? Göteborgs stad har tagit sig an denna fråga på ett föredömligt sätt vilket bland annat resulterat i en kommunal riktlinje och ett nyckeltal.

Göteborgs stad har sedan länge en uttalad ambition att arvodera konstnärer och kulturskapare i enlighet med branschorganisationers rekommendationer. Detta visar sig i Göteborgs stads kulturprogram där det första av tre kulturstrategiska mål för staden är ”att skapa goda och hållbara villkor för konsten och konstnärerna”.¹ Efter det att det första kulturprogrammet tagits fram 2013 ville kulturförvaltningen säkerställa att konstnärer fick skäligen ersättningar när de deltog i utställningar eller gavs andra uppdrag i stadens regi. Förvaltningen började att kartlägga hur MU-avtalet användes i stadens verksamheter och hur stora tillskott till budgeten som skulle krävas för att staden verkligen skulle kunna betala konstnärer skäligen ersättningar. Detta arbete resulterade i att kulturnämnden i Göteborgs stad år 2020 tog fram en kommunal riktlinje ”för arvodering vid engagemang av konstnärer och utövare i nämndens verksamheter” som följs upp med hjälp av ett nyckeltal.

1 Göteborgs stad, Göteborgs stads kulturprogram version 2.0, [länk](#).

Riktlinjen tillämpas när kulturförvaltningen ger uppdrag inom sina verksamheter till professionella konstnärer och utövare. Det kan vara inom en arrangerande eller producerande verksamhet, för konsultation eller övrigt uppdrag. För att riktlinjen ska kunna följas upp med nyckeltal så märks arvodering i programverksamhet och enligt MU-avtalet med en kod vid konteringen. Här uppges bland annat antal uppdragstagare och tillfällen, belopp för uppdragsarvode, utställningsersättning samt medverkansersättning. Här anges också belopp för mellanskillnad om arvodering ej skett enligt avtal och rekommendationer och en motivation varför avsteg gjorts.

Inför 2023 års budget konstaterade förvaltningen, med hjälp av nyckeltalet, att stadens avdelning för Museer och Konsthall saknade 15%, totalt 2 miljoner kronor, av det belopp som skulle krävas för att förvaltningen skulle kunna leva upp till kulturprogrammets målsättning att betala skäliga ersättningar enligt MU-avtalet. I en delårsrapport från kulturförvaltningen från augusti 2023 konstaterades att det förelåg en ”Risk för att kulturnämnden inte kan följa rekommenderade, eller upprätthålla enhetliga, ersättningsnivåer vid anlitan­de av konstnärer”. Kulturnämnden påpekar att den ”ansökt om utökat kommunbidrag för att kunna betala ersättningar enligt de nationella riktlinjerna men att extra medel för ändamålet inte har tillskjutits”, och att den prioriterar ”att vara en god uppdragsgivare och så långt det är möjligt betala ersättningar enligt riktlinjerna även om det innebär minskad tillgång till kultur”.

Göteborgs stad är, såvitt vi vet, den första kommun eller region som på ett systematiskt sätt tagit sig an frågan om ohållbara ersättningar i offentligt finansierad utställningsverksamhet genom att införa en riktlinje med nyckeltal. Det är en föredömlig metod som skickar en tydlig signal till politikerna när deras verksamheter inte är hållbara och som ger en siffra på hur mycket pengar som behöver skjutas till för att de ska bli det.²

Vi rekommenderar kommuner och regioner med utställningsverksamhet att följa Göteborgs stads exempel genom att kartlägga hur MU-avtalet används i verksamheten, hur mycket medel som behövs tillföras för att kunna betala hållbara, skäliga ersättningar och antar en riktlinje som tydligt definierar vad som är hållbara ersättningar, vem som kan ersättas och i vilka sammanhang – med nyckeltal som synliggör vad som krävs för att få till stånd en hållbar konstnärspolitik. 📌

Text: Jon Brunberg, kulturpolitisk strateg och pressansvarig, Konstnärernas Riksorganisation. Kontakt: jon.brunberg@kro.se, 070-275 59 29.

2 Göteborgs stad, Kulturförvaltningens delårsrapport från augusti 2023, bilaga: Samlad riskbild, s. 2. [Länk](#).